

mud Bey'in torunlarından bazı beylerin idaresine geçti. Nitekim bunlardan Lutfi Bey, Memlûk sultanının Rodos üzerine gönderdiği donanmaya iki kadirge ile katılmıştır. Ancak hareketin başarısızlıkla sonuçlanması, Lutfi Bey'i Kıbrıs üzerine yapmak istediği seferden vazgeçirdi (1444). Daha sonra Karamanlılar'ın saldırısı karşısında Kıbrıs Kralı II. Jean ile bir dostluk ve ticaret anlaşması yapan (1450) Lutfi Bey, diğer taraftan da Osmanlılar'a yanaşmaya çalıştı. Bu iyi münasebetlere rağmen Kıbrıslılar'ın Alâiye halkından bir kısmına kötü davranması, Lutfi Bey'in bazı Türk beyleriyle ittifak ederek Kıbrıs'a saldırmaya karar vermesine sebep oldu (1453). Fakat Kral II. Jean'ın gerek Rodos'tan yardım alması gerekse Memlûk sultanına şikâyetinde bulunması, onu bu teşebbüsünden vazgeçirdi. Lutfi Bey muhtemelen 1461 yılında ölünce yerine Kılıcarıslan geçti. Onun zamanında Alâiye, Fâtih Sultan Mehmed'in emriyle Karaman'a gönderilen Gedik Ahmed Paşa tarafından kuşatıldı; Kılıcarıslan da şehri teslim mecbur kaldı (1471). İstanbul'a getirilen Kılıcarıslan'a Gümölcine sancağı **dirlik*** olarak verildi; ancak o burayı beğenmeyerek önce Mısır'a kaçtı, oradan da Akkoyunlu Hükümdarı Uzun Hasan'ın yanına giderken yolda öldü.

Alâiye daha önceki devirlerde olduğu gibi beylik döneminde de canlı bir ticaret merkezi olma özelliğini korumuştur. Nitekim Mısır, Kıbrıs, Suriye, Rodos ve Cenevizli tüccarların Antalya'dan sonra uğradıkları en büyük pazar yeri durumunda idi. İbn Battûta'ya göre buradan Mısır'a gönderilen kereste, ihracat içinde önemli bir yer tutuyordu. Şehirde ayrıca gemi inşa tezgâhları da bulunuyordu.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Battûta, *Seyahatnâme*, I, 311; İbn Fazlulah el-Ömerî, *Mesâlikü'l-beşâr* (nşr. Fr. Taeschner), Leipzig 1929, s. 23, 49; Müneccimbaşı, *Câmi'ü'd-düvel*, Nuruosmaniye Ktp., nr. 3172, II, vr. 133*; H. A. Gibbons, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluşu* (trc. Râgıb Hulûsi), İstanbul 1928, s. 261; S. Runciman, *A History of the Crusades*, London 1965, III, 452; Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri*, s. 92, 93-95; a.m.f., *Osmanlı Tarihi*, II, 90-92; Osman Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye Tarihi*, İstanbul 1971, s. 336-337; W. Heyd, *Yakın-Doğu Ticaret Tarihi* (trc. Enver Ziya Karal), Ankara 1975, I, 610-611, 614; Mükrimin Halil Yınanç, "Alâiye", *İA*, I, 286-289; Fr. Taeschner, "Alanya", *El²* (İng.), I, 354-355.

ERDOĞAN MERÇİL

ALÂİYYE

(العالائية)

Hindistan Nakşibendiliğinin Ebü'l-Alâ el-Ekberâbâdî'ye (ö. 1061/1651) nisbet edilen en önemli şubelerinden biri.

Tarikatın kurucusu Ebü'l-Alâ b. Ebü'l-Vefâ el-Ekberâbâdî 990'da (1582) Lahor civarında bir köyde doğdu. Semerkant'tan Hindistan'a göç eden bir ailenin oğlu olup soyu baba tarafından Hz. Ali'ye, anne tarafından Ubeydullah Ahrâr'a ulaşır. Küçük yaşta babası Ebü'l-Vefâ'yı ve dedesi Abdüsselâm'ı kaybettiğinden anne tarafından dedesi Feyzî b. Ebü'l-Feyz'in himayesinde yetişti ve iyi bir tahsil gördü. Vali olan dedesi vefat edince onun yerine geçti. Ekber Şah'ın güvenini kazandı. Daha sonra Ekber Şah'ın yerine geçen Cihangir'i tebrik etmek için Agra'ya gitti ve sultanın yakın dostları arasına girmeyi başardı. Ancak bir süre sonra sultanla arası açıldığı için Agra'dan ayrılarak Ecmir'e gitti. Burada Şeyh Muînüddin'in türbesinde inzivaya çekildi. Amcası Abdullah Ahrârî'ye intisap ederek Nakşibendiyye hilâfeti aldı. Ahrârî kendisine semâ için de icâzet verdiğinden Çiştîyye'nin ezkâr ve evrâdını Nakşibendiyye ezkâr ve evrâdı ile birleştirdi. Tarikatı Alâiyye adıyla meşhur oldu. Vefatından sonra oğulları Nûrul'alâ, Feyzullah ve Nûrullah ile Muhammed b. Ebü Saîd, Mün'im b. Emân ve Efdal b. Abdurrahman gibi halifeleri Alâiyye'yi Hindistan'da yaymışlardır. Alâiyye'nin kollarından Muhammediyye, Mün'imîyye ve Efdaliyye, adı geçen bu halifelere nisbet edilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Abdülhay el-Hasenî, *eş-Şekâfetü'l-İslâmiyye fi'l-Hind* (nşr. Ebü'l-Hasan Ali en-Nedvî), Dımaşk 1403/1983, s. 182-183; a.m.f., *Nüzhetü'l-havâîr*, V, 21-23, 337; VI, 375.

SÜLEYMAN ÜLUDAĞ

ALAK SÜRESİ

(سورة العلق)

Kur'an-ı Kerim'in doksan altıncı süresi.

Adını ikinci âyetinde geçen **alak** kelimesinden alan sürenin âyet sayısı, bazı farklı görüşler olmakla birlikte, on dokuzdur. Fasılası (ب ، ة ، ة ، ة ، م ، ق ،) harfleridir. Genellikle "kan pıhtısı" diye açıklanan **alak**ın, döllenmiş hücrenin ana rahminde tutunan, yani embriyon safha-

sından önceki halini (nidation) ifade ettiğini söylemek mümkündür. "Oku" anlamına gelen ilk kelimesi **ikra**'dan dolayı **İkra**' adını da alan bu sürenin ilk beş âyeti Hz. Muhammed'e gelen ilâhî vahyin başlangıcını teşkil etmektedir. Alak süresinin Mekki sürelerden olduğu kesindir; ancak onun Kur'an'ın ilk nâzil olan süresi olduğu konusunda ihtilâf vardır. Bazı müfessirler ilk nâzil olan sürenin Müddessir, bazıları da Fâtîha olduğunu ileri sürmüşlerdir. Daha çok tercih edilen görüşe göre, Alak süresinin ilk beş âyeti Kur'an'ın ilk nâzil olan âyetleridir. Müddessir süresinin ilk âyetleri ile daha başka bazı âyetlerden sonra tam süre olarak ilk nâzil olan süre ise Fâtîha'dır.

Alak süresinin ilk beş âyetinin nüzül hakkında Buhârî ile Müslim'in Hz. Âişe'den gelen rivayetlerine göre, Hz. Peygamber inzivaya çekilmeyi âdet ettiği Mekke ile Mina arasında bulunan Hira mağarasında iken, Ramazan ayının 27. Pazartesi gecesi tan yerinin ağarmaya başlamasından az önce ufukta nurdan bir şekil görmüş ve o zamana kadar hiç karşılaşmadığı bu nûrânî varlığın kendisine seslendiğini duymuştur. Resûl-i Ekrem olayı şöyle anlatır:

"O varlık bana Cebrâil olduğunu, Allah'ın beni peygamber seçtiğini ve bunu bildirmek için kendisini görevlendirdiğini söyledi. Bana **istincâ***'yı ve abdest almayı öğretti. Ben de temizlenip dönünce okumamı emretti. Kendisine okuma bilmediğimi söyledim. Beni kolları ara-

Muhakkak hattı ile yazılmış Alak süresi

